

Knut Anton Mork, Professor emeritus ved NTNU og Handelshøyskolen BI.

Skattemessige selvskudd

Regjeringens skatteforslag bærer preg av hastverk og går fullstendig på tvers av det grønne skiftet.

Gjennom sin korte regjeringstid viste Liz Truss hvor farlig det er å gjennomføre store skatteendringer basert på floskelargumenter uten grundige analyser. Men det er ikke bare Truss som har begått slike tabber i det siste. Mange av forslagene som kom med årets norske statsbudsjett, virker i beste fall like gjennomtenkte. Hele budsjettet gir inntrykk av hastverksarbeid for å finne nye inntekter for å kunne presentere et tilsynelatende stramt budsjett uten for mange upopulære kutt.

Til det trengtes det mange og store skatteøkninger. Forslagene om nytt trinn for trygdeavgift og skjerping av formues- og utbytteskatt skal jeg la ligge her. Derimot har jeg en del å si om forslagene om grunnrenteskatt og såkalt høyprisbidrag, sistnevnte altså en ny produksjonsavgift for kraftprodusenter. Grunnrenteskatt er en fornuftig ordning for næringer som forsyner seg av fellesskapets ressurser, og nå er det fiskeoppdretternes tur. Hvilken naturressurs er det de tar av? Fjordareal? Ja, det kan saktens være verd noe, men det må da dreie seg om småpenger i sammenlikning med villfisken, som hav- og kystfiskerne får forsyne seg av uten vederlag. Ikke helt fritt, riktig nok, fordi fangstkvotene fungerer som en slags implisitte avgifter, men av det slaget der provenyet går til fiskerne selv. Likevel er det oppdretterne regjeringen først går etter. Jo da. Skal vi prøve oss på vulgærlatin, blir vel forklaringa: «Hic sunt caxi». Altså: Det fins milliardærkakser i oppdrettsbransjen. Så fordelingsargumentet er klart. Men var ikke forslaget begrunnet ut fra ressursforvaltning?

Grunnrenteskatt berømmes for å være en nøytral skatteform, slik at den for eksempel ikke skal påvirke investeringsbeslutninger. Det forutsetter for det første at skattesatsen ikke er høyere enn at bransjen det gjelder, er like lønnsom etter skatt som andre bransjer.

Hvor godt kan det ha vært analysert i de hasteforslagene vi har fått her? Dernest ser nøytralitetsargumentet bort fra vridningsvirkninger via kapitalstruktur. Grunnrentebeskatning tærer på egenkapitalen og gjør det vanskeligere å finansiere investeringer uten store låneopptak. Bankene vil nok stille opp for lønnsomme investeringer, men vil kreve betydelige egenkapitalandeler. Og høy belåning kan gå ut over framtidig fleksibilitet i selskapets disposisjoner. Dette er spesielt uheldige virkninger når det gjelder investeringer i fornybar energi, som vi alle nå sårt trenger.

Og det blir verre. Produksjonsavgiften på fornybar energi, det såkalte høyprisbidraget, risikerer å fjerne det som måtte være igjen av investeringsvilje. Igjen trumfer fordelingshensynet. Jeg forstår at beslutninger om skatteregler må veie effektivitet og fordeling mot hverandre. Det er bare det at det knapt nok fins kakser i kraftbransjen. De som tjener, er stat, kommuner og fylkeskommuner. Eller for å si det med Øverland: «Det er Peder og Eilert og Lars og Johan, det er naboer, skyldfolk og venner.» De som taper, er våre barn, barnebarn og oldebarn som ikke får arve den kapasiteten av fornybar energi som vi skylder dem. Finansministeren sier avgiften skal være midlertidig. Men siden den nå kommer som respons på høye elpriser, er det vel fare for at den vil komme tilbake neste gang prisene kommer tilbake til dagens nivå. Og det er det all grunn til å tro vil skje.

Jeg levde gjennom USAs energikrise på syttitallet. Der innførte myndighetene en liknende avgift, en «windfall profits tax», på innenlandskprodusert olje. Men med et skille mellom «ny» og «gammel» olje sørget de i hvert fall for en viss lønnsomhet i nye investeringer. Vår regjeringens forslag inneholder ingen ting av det slaget.

Det haster med det grønne skiftet. Det krever mer energieffektivisering og økt produksjon av fornybar energi. Regjeringen velger i stedet å subsidiere forbruk og beskatte produksjon og investeringer i ny

kapasitet. Jeg synes synd på klimaminister Barth Eide som skal forsvare et selvskudd som dette på det kommende klimatoppmøtet i Sharm-el-Sheikh.

Stort lettere kan det ikke være for statsminister Gahr Støre å forsvare Norges rolle som energiprofitør mens resten av Europa leter desperat etter måter å komme seg gjennom vinteren på uten alt for store lidelser. Jo da, det er riktig som han sier at det er olje- og gasselskapene som selger gass og ikke den norske staten. Men staten innkasserer 78% av fortjenesten. Det er grunnrenteskatten til fellesskapet. Har Gahr Støre noen god forklaring på hvorfor det fellesskapet skal være begrenset til oss nordmenn?

Denne kronikken ble først publisert i
Dagens Næringsliv:

<https://www.dn.no/okonomi/statsbudsjettet-2023/skatt/kraftmarkedet/skattemessige-selvskudd/2-1-1340011>